

153. löggjafarþing 2022–2023.
Þingskjal 33 — 33. mál.

Frumvarp til laga um breytingu á almennum hegningarlögum, nr. 19/1940 (afnám banns við klámi).

BDSM á Íslandi
3. janúar 2023

Við í félaginu BDSM á Íslandi fögnum því að loksins standi til að afnema lög um bann við birtingu og dreifingu á klámi úr íslenskum lagabálki. Félagið BDSM á Íslandi er hagsmunafélag BDSM-fólks og meðal hlutverka okkar er að vera málsvari þess á opinberum vettvangi. Okkar félagar hafa mörg hver glímt við djúpa sjálfsskömm vegna eigin kennda og langana. Skömm sem verður til við það að alast upp í samfélagi sem lokar augunum fyrir fjölbreytileika mannlegrar kynverundar og rígheldur í úrelt viðhorf um kynferðisleg samskipti, til dæmis forneskjulegar hugmyndir um kynferðislegan “hreinleika” kvenna, upphafningu hjónabands eins karls og einnar konu umfram öll önnur kynferðisleg sambandsform, og ýmsar kreddur um hvað sé og hvað sé ekki “eðlilegt” kynlíf. BDSM-hneigðir eru aldrei ræddar nema á neikvæðan hátt eða í háði og þegar verið er að ræða klám og skaðleg áhrif þess eru kynferðisathafnir okkar gjarnan taldar upp af sem dæmi um svokallað ofbeldisklám. Það fylgir aldrei sögunni að til sé fólk sem hafi virkilega unun af þessum athöfnum og að mögulega sé umrætt myndefni því ekki að sýna ofbeldi, heldur samþykkt skynjunarleiki.

Við tökum undir þann rökstuðning sem fram kemur í frumvarpinu varðandi nauðsyn þess að fella lögin úr gildi. Núgildandi lög eru að okkar mati algjörlega gagnslaus og í raun skaðleg, frekar en hitt, þar sem þau ýta undir jaðarsetningu kynlífsverkfólks og takmarka möguleika þeirra til þess að afla sér lífsviðurværis á öruggan og löglegan hátt. Það hlýtur auk þess að teljast ótækt að ætla sér að banna eitthvað mannlegt athæfi án þess að það sé skilmerkilega skilgreint og afmarkað en slík er einmitt raunin í núgildandi lögum, þar sem engin nothæf skilgreining er sett fram. Þar sem skilgreiningin á því hvað falli undir þessi lög er algjörlega huglæg, setur það kynfræðara í þá stöðu að vera hugsanlega gerð brotleg við þau með því einu að dreifa fræðsluefni. Það má einnig benda á að netsíur sem ætlað er að sía út klám, flokka almennt allt BDSM-fræðsluefni sem klám. Ef stuðst er við þá skilgreiningu eru BDSM-fræðendur gerð brotleg við þessi lög og þar með verið að útiloka virkilega mikilvæga fræðslu um samþykki og mörk.

Í frumvarpinu er aðeins stiklað á því hvernig nágrannalönd okkar hafa tekist á við lagasetningu varðandi klám og skilgreiningar þar að lútandi. Það er góðra gjalda vert en við viljum þó vara við því að falla í sömu gryfju og norski löggjafinn, sem skilgreinir klám sem “kynferðislegt efni sem er misbjóðandi, sýnir manneskju í niðurlægjandi ljósi eða er ofbeldisfullt” og gerir birtingu eða dreifingu á slíku efni refsiverða. Slík áferðarflokkun á kynferðisathöfnum er sem fyrr algjörlega huglæg og því er þessi skilgreining ónothæf. Það hefur sýnt sig að BDSM-klám er oft notað sem dæmi um slíkt “ofbeldisklám” og alveg horft framhjá því hvort að það komi fram að samþykki hafi legið fyrir og öll hlutaðeigandi hafi notið þess sem fram fór. Flokkun af þessu tagi er því

gagnslaus, ýtir undir neikvæðar staðalímyndir um BDSM og er gríðarlega jaðarsetjandi fyrir BDSM-fólk.

Allt myndefni sem sýnir kynferðislegar athafnir fólks og virðist (samkvæmt huglægu mati þess sem á horfir) vera sett fram í þeim tilgangi að kveikja á eða kynda undir kynferðislegri löngun, getur kallast klám. Við sem samfélag höfum almennt viðurkennt að kynferðislegar langanir séu eðlilegar og að það sé ekki rangt eða á einhvern hátt fyrirlitlegt að stunda kynlíf sér til ánægju. Lög sem banna fólk að birta eða dreyfa myndefni af kynlífi, jafnvel eigin kynlífi, hljóta því að vera tímaskekkja. Klám er ekki neikvætt fyrirbæri í eðli sínu. Það er ýmist tilraun til að festa kynlíf á filmu eða myndgera einhverja kynlífsóra fólks, óra sem geta verið eins misjafnir og við erum mörg. Klám sem er framleitt í þeim tilgangi að vera gróðavænleg söluvara er oftast mikið til skáldskapur og fantasía en ekki raunsönn endurspeglun á raunveruleikanum.

Núgildandi lög voru samin á þeim tíma þar sem klámefni var prentað á pappír og var ætlað að ná yfir dreifingu á slíku efni. Í nútímasamfélagi getur hver sem er nálgast klámefni á einfaldan hátt og því er sjaldnast dreift í pappírformi. Þessi lög hafa því afar takmarkað gildi ef nýta ætti þau til að takast á við dreifingu kláms á netinu, sem væri auk þess slagur við vindmyllur. Slíkt er illmögulegt nema með því að takmarka verulega allt aðgengi að veraldarvefnum, sem væri þá um leið óásættanleg aðför að upplýsingafrelsi. Greitt aðgengi verður til þess að börn og unglingar hafa oft möguleika á að nálgast klám áður en þau hafa þekkingu til að setja það í raunhæft samhengi og það getur því skekkst væntingar þeirra og viðhorf til kynlífs. Besta mót efnið við skaðsemi kláms er því öflug kynfræðsla á öllum skólastigum. Fræðsla um það hvernig við setjum mörk og virðum mörk, hvernig við lærum á eigin líkama, hvernig við tölum um kynlíf og kynlífsóra við annað fólk og hvernig við prófum okkur áfram. Ef við kunnum þetta, þá er klám bara klám.

Nú hafa komið fram athugasemdir um að það sé varasamt að afnema bannið, gjarnan með þeim rökum að það verði að hafa einhver lög um klám til að sporna við ýmsum samfélagsmeinum sem tengjast því, til að mynda barnaklámi og mansali. Það eru nú þegar lög í landinu sem banna fólk alfarið að beita börn ofbeldi eða gera þau útsett fyrir kynferðislegum athöfnum, sem og lög um frelsissviptingar og hverskyns nauðungarvinnu. Myndefni sem sýnir slík lögbrot er orðið eitthvað annað og alvarlegra en klám og þar með er hægt að fella framleiðslu og birtingu á slíku undir önnur, betur afmarkaðri lög.